ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Мальцева Дмитра Костянтиновича «Соціально-психологічні засади організації сімейного дозвілля з використанням оздоровчо-рекреаційних технологій», представлену до разової спеціалізованої вченої ради Національного університету фізичного виховання і спорту України для захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність дисертаційної роботи

Дозвілля – це середовище для згуртованості сім'ї, де сім'я є першим і найважливішим місцем виховання як для батьків, так і для дітей. Це місцина, де всі члени сім'ї мають шанс відкрити для себе різноманіття цінностей. А також, це середовище, де формуються дитячі звички, думки та ставлення, й передаються та визнаються традиції сім'ї. Багато наукових досліджень як вітчизняної, так і зарубіжної науки, вказують на важливість впливу поведінки батьків у сім'ї на виховання дітей. Тому, так важливо, з раннього дитинства орієнтувати сімейне дозвілля на здоровий спосіб життя, створюючи активне сімейне дозвілля. Тому досить важливим є батьківське моделювання поведінки дітей у ранньому віці, зорієнтувати дітей на здоровий спосіб життя на активне дозвілля. Розробка соціально-психологічних засад забезпечення активного сімейного дозвілля є досить актуальним на думку вітчизняних та закордонних науковців. Популярним місцем проведення в останні роки набули торгово-розважальні центри у містах. Саме в умовах торговельно-розважальних комплексів впровадження оздоровчих івентів і слугуватиме яскравій популяризації активного сімейного дозвілля та підвищувати рекреаційний ефект відпочинку, який полягатиме в оптимізації фізичного, психічного і соціального стану людини, підвищити рівень залучення різних груп населення до регулярних занять оздоровчо-рекреаційною руховою активністю.

Мета дисертації – науково обґрунтувати соціально-психологічні засади

організації активного сімейного дозвілля в умовах розважального центру та апробувати оздоровчо-рекреаційну технологію з використанням зимових видів рекреації, спрямовану на залучення населення до оздоровчо-рекреаційної рухової активності, забезпечення високої якості рекреаційних послуг та досягнення рекреаційного ефекту.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконувалася відповідно до Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2016–2020 рр. згідно з темою кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації «Теоретико-методологічні засади оздоровчо-рекреаційної рухової активності різних груп населення» (номер держреєстрації 0116U001630) та відповідно до Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2021–2025 рр. згідно з темою кафедри здоров'я, фітнесу та рекреації «Теоретичні та технологічні засади оздоровчо-рекреаційної рухової активності та здорового способу життя різних груп населення» (номер держреєстрації 0121U107534).

Роль автора (як співвиконавця теми) полягала в обґрунтуванні, розробці та перевірці ефективності технології оздоровчо-рекреаційних занять в умовах розважального центру, спрямованої на організацію активного сімейного дозвілля, забезпечення високої якості рекреаційних послуг та досягнення рекреаційного ефекту.

Наукова новизна

– На наш погляд, в якості наукової новизни роботи перш за все потрібно відзначити, що вперше вперше науково обґрунтовано оздоровчо-рекреаційну технологію з використанням зимових видів рекреації в умовах розважальних центрів, спрямовану на організацію активного сімейного відпочинку, в основі якої визначені соціально-психологічні передумови, а структура складається з мети, принципів, етапів (організаційний, практичний, контрольний), завдань до кожного з етапів, очікуваних результатів, форм організації, засобів, критеріїв ефективності; вперше визначено соціально-

психологічні засади організації оздоровчо-рекреаційних занять в умовах розважальних центрів: встановлено рекреаційні потреби сімей з дітьми, визначено мотиви занять активним дозвіллям загалом та зимовими видами рекреації зокрема, причини, що перешкоджають організації активного сімейного дозвілля, особливості організації активного відпочинку у місцях сімейного дозвілля, переваги та недоліки організації сімейного дозвілля в умовах ТРЦ; вперше обґрунтовано та розроблено методику оцінки рівня сімейного благополуччя, яка включає такі параметри: якість сімейного життя, стан здоров'я членів сім'ї, психологічний клімат в сім'ї, рівень соціального благополуччя сім'ї, ступінь задоволеності повсякденним сімейним життям, емоційний фон, ступінь підтримки між членами сім'ї, соціальна активність сім'ї; уточнено поняття, згідно з яким сімейне благополуччя сімей з дітьми в поточний період – це стан сім'ї, що характеризується високим ступенем задоволеності повсякденним сімейним життям й орієнтацією сім'ї на спільне активне дозвілля.

Крім того, доповнено дані щодо наукових положень про значущість оптимального рівня рухової активності для досягнення рекреаційного ефекту, дістали подальшого розвитку дані про взаємозв'язок між рівнем рухової активності, якістю життя людини та сімейним благополуччям, що дозволило використати їх як чинники залучення населення до ОРРА; доповнено теоретичні положення про організацію оздоровчо-рекреаційних занять з використанням зимових видів рекреації, перспективність впровадження різних форм рухової активності на відкритому повітрі та у приміщеннях для організації сімейного дозвілля та активного відпочинку осіб різних вікових груп, доповнено дані щодо переваг сімей у виборі видів оздоровчо-рекреаційної рухової активності. А також, дістали подальшого розвитку дані про провідну роль сім'ї у формуванні позитивного ставлення дітей до рухової активності, установки на систематичні заняття фізичними вправами та активний спосіб життя, про взаємозв'язок між активним сімейним дозвіллям, руховою

активністю та благополуччям сім’ї. У цьому зв'язку можна відзначити, що представлена робота має обґрунтовану новизну дослідження.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у розробці оздоровчо-рекреаційної технології на основі використання різноманітних форм занять та засобів зимової рекреації в умовах розважальних центрів. Втілення оздоровчо-рекреаційної технології передбачало розробку та запровадження програми на основі використання зимових видів рекреації, а саме фігурного катання на ковзанах, елементів кьорлінгу, засобів спортивної анімації на дозвіллєвих локаціях ТРЦ. Сформульовані в дисертації висновки і пропозиції використано для впровадження в матеріали навчальних дисциплін «Інноваційні технології у рекреації», Національного університету фізичного виховання і спорту України, «Спортивна анімація», в практику роботи Громадської організації «МОЛОДЬ. НАУКА. СПОРТ. ЗДОРОВИЙ РУХ УКРАЇНИ».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані експериментальними даними, відповідають меті та завданням роботи. Ступінь вірогідності отриманих результатів забезпечується тривалістю та кількістю експериментальних досліджень, використанням у роботі сучасних методів, які відповідають вимогам спортивної та наукової метрології, застосуванням адекватного завданням комплексу діагностичної апаратури.

Достовірність отриманих результатів забезпечується адекватністю методів меті і завданням роботи, достатнім обсягом і репрезентативністю емпіричного матеріалу.

Це забезпечує високий рівень наукової обґрунтованості положень, які розроблені в дисертації.

Характеристика основних положень роботи

Матеріали роботи викладено на 229 сторінках тексту комп'ютерного набору державною мовою. У структурі дисертаційної роботи виділено: анотацію, зміст, перелік умовних позначень, вступ, п'ять розділів та висновки до них, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Цифровий матеріал дисертації ілюстровано 60 рисунками та 20 таблицями. Список використаних джерел складається з 247 найменувань.

У вступі обґрунтована актуальність роботи, зв'язок роботи з науковими програмами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, описано рівень наукової новизни, відображено особистий вклад автора, наведено дані про апробацію роботи і впровадження отриманих результатів в практику.

У першому розділі «НАУКОВІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ ОЗДОРОВЧО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ» показано, що у сучасних умовах життя інтерес до сімейного дозвілля є досить високим. Означені сучасні підходи до вивчення сімейного дозвілля, автором підтверджують актуальність дослідження. Автором розкрито специфіку організації сімейного дозвілля засобами оздоровчо-рекреаційних технологій. Охарактеризовані соціально-культурні умови, які дозволяють організувати сімейне дозвілля засобами оздоровчо-рекреаційних технологій із особами різного віку. Ґрунтовно аналізуючи дослідження сучасних вчених Дмитро Мальцев виокремлює основні завдання, пов'язані з організацією активного сімейного відпочинку. Автор звертає увагу на зимові види рекреації у організації активного сімейного відпочинку та виокремлює основні проблеми, що суттєво обмежують подальший розвиток масового фігурного катання на ковзанах, які лягли в основу розробки технології оздоровчо-рекреаційних занять з використанням зимових видів рекреації, спрямованої на організацію активного сімейного відпочинку.

У другому розділі «МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ»

надано методи, що використовувались відповідно до об’єкта, предмета, мети і завдань дослідження, представлено організацію досліджень. Теоретичний аналіз фахової літератури проводився з метою вивчення наукових основ організації активного сімейного дозвілля з використанням засобів ОРРА. Аналіз документальних матеріалів був використаний задля вивчення державних законодавчих та нормативних документів, які спрямовані на підвищення рівня рухової активності різних груп населення.

Соціологічні методи дослідження використовуються для оцінки якості сімейного життя й ставлення сімей до оздоровчо-рекреаційної діяльності у формі анкетування. Для аналізу надійності запропонованої анкети «Сімейне дозвілля» використовувався коефіцієнт альфа Кронбаха, який склав 0,92, а стандартизований коефіцієнт – 0,898, тобто коефіцієнт наближався до 1, що свідчить про високу надійність опитувальника.

Варто відзначити. що дослідження складалося із констатувального та перетворювального експерименту. Констатувальний педагогічний експеримент проводився на базах торговельно-розважальних центрів (ТРЦ) м. Дніпро, м. Київ, з метою отримання первинної інформації про якість життя, задоволеність рекреаційно-оздоровчими послугами. У дослідженні було задіяно 106 сімей (середній вік учасників склав 35,1±4,2 років). Перетворювальний педагогічний експеримент проводився з метою втілення розробленої оздоровчо-рекреаційної технології у комплекс заходів розважального центру (ковзанка). Перетворювальний педагогічний експеримент передбачав оцінку ефективності розробленої оздоровчо-рекреаційної технологій через співставлення змін (до і після експерименту) в показниках якості життя, рухової активності, задоволеності життям сімей. Тривалість експерименту склала шість місяців.

Якість життя досліджували за допомогою опитувальника «SF-36 Health Status Survey» (SF 36). Опитувальник дав змогу оцінити всі компоненти якості життя, у тому числі пов’язані зі здоров’ям. Метод експертних оцінок за

допомогою методу ранжування дав змогу визначити переваги для оцінки майбутніх результатів на основі прогнозів фахівців.

При узагальненні фактичного матеріалу, його систематизації, встановленні закономірностей застосували таблично-графічні методи. Математично-статистична обробка вихідних даних здійснювалась за допомогою комп'ютерної програми Statistica 10.0 та її додаткового модуля Data Mining. У роботі було застосовано метод дерева класифікації, а також використано кластернй аналіз. Готовність клієнтів рекомендувати відвідуваний центр аналізувалась за допомогою контрольних карт Шухарта, що дозволяють з'ясувати, в якій мірі процес надання послуг клієнтам торгово-розважальних центрів знаходиться в статистично керованому стані й чи не потребує удосконалення

У третьому розділі «ОСОБЛИВОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ДО РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ У ПРОЦЕСІ СІМЕЙНОГО ДОЗВІЛЛЯ» охарактеризовано ступень задоволеності клієнтів якістю оздоровчо-рекреаційних послуг, що надаються торговельно-розважальними центрами. Визначено рейтинг популярності форм організації сімейного дозвілля. варто відзначити, що тільки 2/3 досліджуваних відзначили про вміння кататися на ковзанах/роликах. Однак, зважаючи на фактори впливу на обрання споживачами рекреаційних послуг ковзанки на базі розважальних центрів, аналізі валідності та надійності розробленої анкети «Сімейне дозвілля», що вказує на аналіз рухової активності, стану сімейного благополуччя сімей з дітьми та їхнє ставлення до активного спільного дозвілля важливими є розробка та впровадження оздоровчих технологій, які будуть залучати до рухової активності всіх членів родини одночасно. Наприкінці третього розділу автор розкриває особливості якості життя, психоемоційного стану клієнтів розважальних центрів. які займаються руховою активністю. Отримані дані є підставою для обґрунтування та розробки змісту технології оздоровчо-рекреаційних занять з використанням зимових видів рекреації, спрямованої на

організацію активного сімейного відпочинку.

У четвертому розділі «ОБҐРУНТУВАННЯ ТА РОЗРОБКА ЗМІСТУ ТЕХНОЛОГІЇ ОЗДОРОВЧО-РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ З ВИКОРИСТАННЯМ ЗИМОВИХ ВИДІВ РЕКРЕАЦІЇ, СПРЯМОВАНОЇ НА ОРГАНІЗАЦІЮ АКТИВНОГО СІМЕЙНОГО ВІДПОЧИНКУ» науково обґрунтовано передумови розробки технології оздоровчо-рекреаційних занять з використанням зимових видів рекреації, спрямованої на організацію активного сімейного відпочинку. дані передумови стали підґрунтям для структури та змісту оздоровчо-рекреаційної технології з використанням засобів зимових видів рекреації на базі розважальних центрів. Запропонована технологія побудована за стандартною схемою, базується на принципах культурно-дозвіллєвої та рекреаційної діяльності, враховує мотиви та інтереси різновікової аудиторії. При розробці оздоровчо-рекреаційної технології з використанням зимових видів рекреації були описані структурні компоненти, зокрема, форми організації, засоби, критерії ефективності. З-поміж критеріїв ефективності найсуттєвішими виступили якість життя та задоволеність, сімейне благополуччя, соціальна взаємодія та комунікація, інтерес до систематичного відвідування занять, обсяг рухової активності, показники фізичного та емоційного стану.

Оцінку ефективності запропонованої оздоровчо-рекреаційної технології на основі використання засобів зимової рекреації було описано в підрозділі 4.3. Позитивну динаміку змін у ході перетворювального педагогічного експерименту підтвердили на усіх компоненти якості життя сімей з дітьми, особливо на їхню емоційну сферу, водночас, вдалося досягти суттєвого збільшення як фізичного, так і психічного компонентів здоров’я. Позитивний результат також відмічено за усіма показниками поточного стану сімейного благополуччя та рівня РА досліджуваного контингенту.

У п’ятому розділі проведено узагальнення теоретичного аналізу і експериментальних даних. Показано, які результати доповнюють та

підтверджують результати досліджень інших авторів. Також представлено результати, які мають наукову новизну в якості отриманих вперше.

У висновках дисертації викладені основні результати роботи, кількісні й якісні показники здобутих результатів.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором.

Наукові результати дисертації висвітлені в 13 наукових публікаціях: 6 статей у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, три статті у науковому виданні з переліку наукових фахових видань України, яке проіндексоване у базі даних Scopus (Q2), 4 публікації апробаційного характеру.

Зауваження щодо змісту дисертації та анотацій

Оригінальний підхід і вдало обрана тема роботи компенсує її невеликі недоліки. Вважаємо за необхідне звернути увагу на зауваження й окремі моменти в роботі, які вимагають уточнення:

1. У першому розділі, підрозділі 1.3, автор подає інформацію щодо зимових видів рекреації у організації активного відпочинку населення.. та виокремлює основні проблеми, що суттєво обмежують подальший розвиток масового фігурного катання на ковзанах. Хотілося б почути його думку стосовно основних факторів які впливають на формування такої ситуації.

2. У другому розділі бажано детальніше охарактеризувати групу респондентів (106 сімей), які в подальшому були задіяні до перетворювального експерименту.

У порядку дискусії варто отримати відповіді на такі запитання:

3. Для досягнення мети дисертаційної роботи ви застосували досить велику кількість різноманітних методів дослідження і отримали значний масив показників. Хотілося б почути які із них покладено в основу критеріїв ефективності технології оздоровчо-рекреаційних занять з використанням зимових видів рекреації, спрямованої на організацію активного сімейного відпочинку.

4. Практичне впровадження авторської технології на базі торговельно-розважальних комплексів передбачало три етапи: організаційний, практичний та контрольний. Хотілося б почути яка тривалість кожного етапу і чим це обґрунтовано.

5. Як здійснювався моніторинг стану здоров'я і фізичного розвитку респондентів під час занять оздоровчо-рекреаційною руховою активністю?

Проте, представлені зауваження не знижують загального враження від науково-теоретичного рівня проведеного дослідження, його актуальності та практичної значущості.

Висновок

Дисертаційна робота Мальцева Д. К. «Соціально-психологічні засади організації сімейного дозвілля з використанням оздоровчо-рекреаційних технологій» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, характеризується новим підходом і практичною цінністю, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Мальцев Д. К. заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Доктор наук з фізичного виховання та спорту,
професор кафедри теорії та
методики фізичного виховання і спорту,
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича Анна ГАКМАН

Підпис Гакман А. засвідчую
Учений секретар Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
"28" травня 2025